

Opetusministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

s-posti: laura.makela@minedu.fi
jorma.walden@minedu.fi

Viite: lausuntopyyntöne 20.11.2009 (OPM2009-00361)

Komission tiedonanto Tekijänoikeus osaamistaloudessa (KOM (2009) 532 lopullinen)

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y. kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Lausunnossamme 7.10.2008 komission vihreästä kirjasta Tekijänoikeus osaamistaloudessa (KOM (2008) 466) totesimme, että dokumentti keskittyi lähes yksinomaan tekijänoikeuden rajoituksiin sivuttaen tekijänoikeustalouden lähtökohdat. Asiakirjassa ei arvioitu sitä, millainen tekijänoikeusjärjestelmä kokonaisuutena kannustaisi ammattimaiseen luovaan työhön ja investointeihin digitaalisessa osaamistaloudessa ja johtaisi tätä kautta tavoiteltuun kehityspolkuun. On ilahduttavaa, että esittämämme kaltainen palaute näyttää nyt annetussa komission tiedonannossa tulleen huomioiduksi. **Tiedonanto on tasapainoisempi kuin vihreä kirja tunnustaessaan oikeudenhaltijoiden intressit määrätä teostensa käytöstä ja saada siitä kohtuullinen korvaus.** Tämä lähtökohta on myös yhteiskunnan edun mukainen, koska se kannustaa luovaan työhön ja siihen kohdistuviin investointeihin.

Esitämme seuraavassa lyhyesti kannanottomme tiedonannossa esiin nostettuihin asiakokonaisuuksiin.

a. kirjastot ja arkistot

Kannatamme asian jatkovalmistelun lähtökohdaksi sopimusperusteista oikeuksien hankintaa. Tuemme sopimuslisenssivaihtoehdon selvittämistä myös yleiseurooppalaisella tasolla. Suomessa arkistoja, kirjastoja ja museoita koskeva yleinen sopimuslisenssisäännös (TekL 16 d §) on ollut voimassa jo 1.1.2007 alkaen. Se mahdollistaa kyseisten teosten käyttäjien kannalta joustavat ja oikeuksien todelliseen kysyntään perustuvat ratkaisut.

Tiedonannossa viitataan riittäväksi katsottavaan oikeuksien selvitykseen ("due diligent search") mahdollisen sopimuslisenssin soveltamisen ennakkoehtona. Tämä olisi pohjoismai-

sen sopimuslisenssitradition kannalta uusi elementti. Sen toimivuutta ja vaikutuksia voimassaolevan sopimuslisenssijärjestelmämme kannalta tulisi siksi ennakolta huolellisesti selvittää.

b. orvot teokset

Mielestämme orpoihin teoksiin ei pitäisi suhtautua pelkästään kolmannen osapuolen liiketoiminnan raaka-aineena, kuten tiedonanto vaikuttaisi vihjaavan. On mahdollista, että teoksen oikeudenhaltijalla on tekijänoikeuden tärkeisiin perusteisiin liittyviä syitä olla sallimatta teoksensa käyttöä tai suhtautua käyttö lupapyyntöihin passiivisesti. Esimerkkinä voidaan mainita kirjailijan kieltäytyminen nuoruudenteoksensa uusintapainoksen ottamisesta.

On jossain määrin arveluttavaa, mikäli tavoitteena on rakentaa kokonaisia liiketoimintoja orpojen teosten mahdollisimman vaivattoman vapaan käytettävyyden varaan. Tämä tarkoittaisi yhteiskunnan subventiota teosten käyttäjille alentuneiden tuotantokustannusten muodossa. On kyseenalaista, voisiko tällainen ratkaisu edes periaatteessa täyttää tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 5 kohdan kolmivaihetestin vaatimukset.

Tilannetta voitaisiin verrata ns. isännättömän esineen saantoon esineoikeudessa. Sivullinen voi saada tällaiseen esineeseen omistusoikeuden valtauksen kautta silloin kun alkuperäinen omistaja on tietoisesti luopunut omistusoikeudestaan. Tällaiset tilanteet ovat kuitenkin poikkeuksellisia ja merkitykseltään marginaalisia. Tätä edellyttää jo yleinen omistusoikeuden loukkaamattomuus ja omaisuudensuoja yhteiskunnassa.

Orpojen teosten mahdollinen käyttöratkaisu ei saa johtaa viitseliäisyyden rapistumiseen markkinoiden neuvottelutoiminnassa. On estettävä ilmiöt, joissa aineiston käyttäjän kannalta vähänkään hankalat tapaukset kierrätetään vähimmäisvaivan jälkeen esimerkiksi "talletusmakasiinin" kautta ja neutraloidaan näin oikeudenhaltijan tosiasiallista neuvotteluasemaa. **Mahdollinen orpojen teosten hallinnointimalli ei saa haitata teosten käytön markkinaehtoista lisensiointia eikä heikentää tekijän neuvotteluasemaa.**

c. opetus ja tutkimus

Kannatamme ensisijaisesti sopimusperusteisia lisensiointiratkaisuja etäopetuksen järjestämisessä. Niiden etuna on joustavuus, nopeus ja aineiston todelliseen kysyntään vastaaminen samalla kun oikeudenhaltijoiden oikeus korvaukseen turvataan.

Kyse on myös oikeudenhaltijoiden sopimusvapauden ulottuvuudesta. Opetuskäyttö on yhteiskunnallisesti merkittävä mutta samalla myös oikeudenhaltijoiden kannalta keskeinen teosten käytön alue, jota ei voida sulkea sopimustoiminnan ulkopuolelle.

d. vammaiset henkilöt

Kannatamme vammaisten henkilöiden tiedon ja kulttuuriaineistojen saatavuuteen kohdistuvien oikeuksien mahdollisimman hyvää turvaamista. Tavoiteltavien ratkaisujen tulee kuitenkin olla sopusoinnussa myös tiedon ja kulttuurin tekijöiden ja sen tuottamiseen investoivien toimijoiden intressien ja oikeuksien kanssa. **Kannatamme markkinalähtöisiä ja vammaisille tarkoitettujen erityisjulkaisujen tuottamiseen kannustavia lähestymiskeinoja pakkokeinojen sijaan.**

e. käyttäjän itsensä luoma sisältö

Web 2.0 -palvelujen käyttäjät voivat itse luoda aineistoja ja antaa ne muiden palvelun asiakkaiden saataville. Mikäli tällaiset aineistot ovat riittävän omaperäisiä ja itsenäisiä, tekijänoikeus suojaa niitä samalla tavoin kuin muitakin teoksia. Käyttäjät voivat hyödyntää kolmansien osapuolten tuottamia sisältöjä omassa toiminnassaan tekijänoikeuslain sallimissa rajoissa esimerkiksi siteeraamalla toista teosta. Nämä rajat ylittävä käyttö edellyttää kyseisen aineiston oikeudenhaltijan suostumusta. Tämä lähtökohta on yleisesti sovellettava kaikilla tekijänoikeudellisilla toimialoilla.

Pidämme oikeana tiedonannossa esitettyä johtopäätöstä, ettei käyttäjien itsensä web 2.0 -palveluissa luoma sisältö toistaiseksi edellytä erityissääntelyä. Uusia tekijänoikeuden rajoituksia ei tule säätää eikä myöskään suhtautua hyväksyvästi toimintamalleihin, jotka perustuvat muiden tekemien aineistojen käyttöluvien hankinnan laiminlyöntiin. **Kannatamme huomion keskittämistä siihen, miten harrastelijakäyttäjien mahdollisesti hyödyntämien ulkopuolisten aineistojen käyttöluvaratkaisut voitaisiin toteuttaa mahdollisimman sujuvasti.** Erityisesti tässä yhteydessä tulisi kiinnittää huomiota web 2.0 -palvelualustojen tarjoajien vastuuaseman ja roolin kirkastamiseen.

Helsingissä, joulukuun 15 päivänä 2009

Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y.

Katri Sipilä
toimitusjohtaja

Martti Kivistö
lakiasianjohtaja

Mikä Teosto on?

Teosto on vuonna 1928 perustettu säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien tekijänoikeusjärjestö. Edustamme noin 20 000:ta kotimaista musiikin tekijää ja kustantajaa, ja lisäksi vastavuoroisuussopimusten kautta noin kahta miljoonaa ulkomaista oikeudenhaltijaa. Keräämistämme musiikin esitys- ja tallennuskorvauksista jaoinme vuonna 2008 oikeudenomistajillemme 85,8 %.

Teosto toimii yhdyssiteenä musiikin tekijöiden ja käyttäjien välillä huolehtien siitä, että musiikin käyttäjät saavat luvat musiikin käyttöön ja että oikeudenomistajat saavat korvaukset teostensa käyttämisestä. Oikeuksien hallinnoinnin lisäksi Teosto edistää monin tavoin kansallista kulttuuria. Yhdistyksen aatteelliseen toimintaan kuuluu suomalaisen luovan säveltaiteen edistäminen.